

پشتیبانی از مردم‌نامه

فهرست:

- مقدمه‌ای بر تاریخ مردم - صفحه ۱-۳
- مجله مردم‌نامه - صفحه ۴
- فعالیت‌های مجله مردم‌نامه - صفحه ۵
- راه‌های پشتیبانی از مجله مردم‌نامه - صفحه ۷

مقدمه‌ای بر تاریخ مردم

تاریخ در دنیای قدیم - پیشامدرن - اساساً بر پایه‌ی کنش و منش اشخاص، شاهان، فرمانروایان و سرداران و خلاصه‌ی خواص و بزرگمردان، فهم و روایت می‌شد. فکر و فرهنگ قدیم، شخص‌محور و شخص‌باور بود. غفلت از نقش محوری مردم در تاریخ در دنیای قدیم خواه ناخواه در پیوند با نفی نقش محوری آنان در سیاست و دیگر عرصه‌ها از جمله اقتصاد و فرهنگ بود. فکر و فرهنگ دنیای قدیم، قهرمان‌خو و قهرمان‌جو بود و عرصه‌ی سیاست و اقتصاد و فرهنگ را عرصه‌ی خواص و بزرگمردان به شمار می‌آورد. عصر جدید اما با برآمدن و بالیدن مفهوم مدرن مردم شناخته می‌شود. روند انتقاد و اعتراض و طغیان علیه تاریخ و سیاست شخص‌محور یکی از شاخصه‌های اصلی روزگار جدید است.

ولتر فرانسوی از نخستین اندیشه‌گرانی بود که در سده‌ی هجدهم در این راه قدم و قلم زد. او از نخستین منادیان گونه‌ای از تاریخ‌نویسی بود که به تاریخ مردم تعبیر و شناخته می‌شود و ما آن را مردم‌نامه‌نویسی می‌نامیم. از دید وی مورخ کسی است که به جای تکیه و تأکید صرف بر شرح احوال شاهان و سرداران به احوال مردم پردازد و زندگی مردم را روایت کند؛ چرا که تاریخ را توده‌ی مردم می‌سازند. پیشرفت بشر نیز نه فقط محصول کنش بزرگمردان که ثمره‌ی کوشش و کنش مردم معمولی است.

در پی روندی که از عصر روشنگری در سده‌ی هجدهم آغاز شده بود، موج‌هایی از تحول و دگرگونی در تاریخ‌نویسی برآمد. در سده‌ی نوزدهم مورخانی همچون ژول میشله، جان ریچارد گرین، و... سر بر آوردند و در حوزه‌ی تاریخ مردم‌آثاری درخور پدید آوردند. اگرچه با ظهور لئوپلد رانکه‌ی آلمانی تاریخ‌سیاست‌محور که تکیه بر مطالعات آرشیوی داشت وقفه‌ای در رشد و رواج مردم‌نامه‌نویسی و تاریخ اجتماعی پدید آورد؛ اما از اواخر سده‌ی نوزدهم نقد بر تاریخ دولت‌محور، که به تعبیری در زندان سیاست به بند کشیده شده بود، در اروپا و آمریکا در دستور کار پاره‌ای از اندیشه‌گران و دانشمندان حوزه‌های گوناگون علوم انسانی و اجتماعی، و از جمله پاره‌ای از مورخان، قرار گرفت.

این روند پیامدهای بزرگ و چشمگیر داشت که از آن میان بایستی به پیدایش نهضت یا مکتب آنال اشاره کرد. نقطه عطف این نهضت/مکتب، پایه‌گذاری مجله‌ی معروف آنال در سال ۱۹۲۹ بود.

پاره‌ای از نویسندگان پیدایش آنال را یک انقلاب در تاریخ‌نگاری دانسته‌اند. انقلابی که تاریخ‌نویسی دولت/سیاست‌محور را از تخت سلطنت به زیر کشید. امواج انقلابی که آنالیست‌های فرانسوی پرچمدارش بودند بزودی به دیگر جاها رسید. از نیمه‌ی نخست سده‌ی بیستم به بعد در کشورهای هم‌چون انگلیس، آلمان، ایتالیا آمریکا، و... ژورنال‌ها، مؤسسات و مکتب‌هایی که به تاریخ اجتماعی و تاریخ زندگی مردمان عادی توجه یا تأکید داشتند یکی پس از دیگری پدیدار شدند.

در ایران اما ماجرا از لونی دیگر بود. اگرچه جسته‌گریخته کار و کوشش‌های پراکنده در حوزه‌ی تاریخ اجتماعی و تاریخ مردم انجام شد و پاره‌ای از کارهای کسانی چون احمد کسروی، عباس اقبال، نصرالله فلسفی، باستانی‌پاریزی، عبدالحسین زرین‌کوب، مرتضی‌راوندی و... و همچنین پاره‌ای از آثار و آراء دانشمندان دیگر حوزه‌ها و رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی همچون احمد اشرف، جواد صفی‌نژاد، فرهاد نعمانی و... و همچنین کار و کوشش پاره‌ای از روشنفکران جریان چپ و دیگر جریان‌ها برای شناخت و بررسی چندوچون تحول تاریخ‌نویسی ایرانی و گرایش ایرانیان به تاریخ اجتماعی و تاریخ مردم بایسته و شایسته‌ی توجه و دقت و مطالعه است؛ اما

تاریخ‌نگاری ایرانی همچنان گرفتار کلان‌روایت‌های دولت‌محور باقی ماند و از زندان سیاست به درنیامد.

کوتاه‌سخن آن‌که مردمی‌کردن دانش و آگاهی تاریخی به صورت روشمند و مداوم در سراسر تاریخ نوگرایی و روشنفکری ایران بدرجات مغفول و مسکوت ماند و چنانکه باید و شاید به ضرورت و اهمیت و فوریت آن توجه نشد. بگمان ما این غفلت آثار و پیامدهایی وخیم و بس زیان‌بار در حوزه‌ی سیاست و اقتصاد و فرهنگ ایران داشته است. جریان‌های اصلاحی و برنامه‌های نوسازانه و طرح‌های توسعه در ایران دو سده‌ی اخیر همگی، و البته هریک بدرجات، از آفت دولت‌محوری رنج برده و همچنان می‌برند. هیچ‌کدام از آن‌ها آنگونه که باید و شاید مردم‌محور نبوده‌اند. غیبت مردم در همه‌ی آن‌ها بدرجات دیده می‌شود. این کاستی ریشه‌ها و بنیادها علل و عوامل گوناگون داشته است که یکی از آن میان، تاریخ سیاست‌زده‌ی دولت‌محور و تداوم چیرگی قهرمان‌جویی و قهرمان‌خویی در فکر و فرهنگ سیاسی و اندیشه‌ی تاریخی ما بوده است.

مجله مردم‌نامه

اکنون و آینده زیر سلطه حافظه و فهم و آگاهی تاریخی است. مردم برپایه‌ی فهم‌ها و تفسیرهایی که از گذشته دارند در امروز و اکنون رفتار می‌کنند و تاریخ اکنون و آینده را رقم می‌زنند. سواد تاریخی، و یا بی‌سوادی تاریخی یک جامعه، نقشی تعیین‌کننده و غیرقابل‌انکار در کار و کنش مردمان آن جامعه دارد. جایی که حافظه و آگاهی تاریخی مردم آشفته و مخدوش و سطحی، و سواد تاریخی ضعیف و کم‌مایه باشد، توقع کنش و کردار درست داشتن نابه‌جاست. برای جبران این غفلت مزمن، برپایی نهادهای آزاد، مستقل و مردمی در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی و به‌ویژه تاریخ از ضروری‌ترین و اساسی‌ترین کارهاست.

حرکت مردم‌نامه‌نویسی که مجله مردم‌نامه، به همراه وبگاه و دیگر صفحات فضای مجازی، آن را نمایندگی می‌کند، برپایه‌ی چنین باوری شکل گرفته است. مجله‌ی مردم‌نامه می‌کوشد به سهم خود و در حد توان و امکان در این راه گام بردارد. مجله مردم‌نامه این حرکت را برپایه‌ی دو آماج نمایندگی می‌کند: یکی نوشتن درباره مردم و دیگری نوشتن برای مردم. نخستین را «مردم‌نامه» و دومین را «مردمی‌نامه» می‌گوییم. مردم‌نامه همان تاریخ مردم (people's history) است و مردمی‌نامه یعنی تاریخ‌نویسی به زبان مردم و برای مردم، نه فقط برای نخبگان و متخصصان. مردمی‌نامه نزدیک و تقریباً برابر است با آن گونه‌ای از تاریخ‌نویسی که در زبان انگلیسی به آن (public history) می‌گویند. از جمله کارهایی که مردم‌نامه با جدیت دنبال می‌کند نقد تاریخ‌نگاری قدیم و سنتی و وضعیت تاریخ‌نویسی بالاعم و رشته‌ی تاریخ بالاخص در ایران معاصر است. نگاه ما به وضعیت تاریخ‌نویسی ایران نگاهی آسیب‌شناختی است.

مردم‌نامه همچنین امیدوار است که بتواند به سهم خود پلی - و یا بخش از پلی - باشد میان پژوهشگران و اندیشه‌گران ایرانی با همکاران و همگنان خود در سراسر جهان. مردم‌نامه می‌خواهد یک صدای ایرانی، یا یکی از صداهای ایرانی، در حوزه‌ی تاریخ‌نگاری باشد در جهانی که سال‌ها و دهه‌هاست ایرانی را تجربه می‌کند که در این حوزه بی‌صدا و خاموش است.

از کشوری که یک حوزه‌ی فرهنگی-تمدنی بزرگ، با سنتی پر بار و ریشه‌دار در تاریخ‌نویسی، به نام ایران‌زمین را نمایندگی می‌کند توقع می‌رود که در جهان امروز و آینده نیز صاحب صدا و سنت پویا و بالنده باشد.

فعالیت‌های مجله مردم‌نامه

مردم‌نامه از سال ۱۳۹۵ که بنا نهاده شد، گام‌های ذیل را برای آماج‌های خود برداشته است:

- چاپ و انتشار ۲۳ شماره مجله با گشودن پرونده‌هایی ویژه همچون تاریخ فرودستان، تاریخ معماری و هنر، تاریخ شنیدن، تاریخ جنگ‌آبه، تاریخ کاریز و ... و پرداختن به موضوعاتی همانند تاریخ خوراک و آشپزی، تاریخ اقتصادی، تاریخ جنسی و جنسیتی و ...
- تأسیس وبگاه، کانال تلگرامی، صفحه‌ی اینستاگرامی و صفحه‌ی توئیتر و انتشار محتوای علمی مستقل از مجله در آن‌ها
- تولید پادکست‌های تاریخی در قالب رادیو مردم‌نامه
- برگزاری نشست‌های تخصصی-تاریخی و میان‌رشته‌ای که شماری از آن‌ها عبارتند از:

- قانع‌راد و علوم انسانی؛ کارنامه‌ی علمی، دغدغه‌ها و آرمان‌ها
- نشست نقد و بررسی کتاب نظریه و نقد ادبی از حسین پاینده
- نقد و بررسی کتاب اختراع قوم یهود از شلومو زند (همکاری)
- خاطره‌نگاری و تاریخ مردم
- سلسله‌نشست‌های ادبیات و تاریخ مردم

✓ مثنوی معنوی و تاریخ مردم

✓ تاریخ مردم در آثار محمود دولت‌آبادی

- سلسله‌نشست‌های تاریخ نظریه‌ای/مفهومی

✓ نقد و بررسی کارنامه‌ی علمی احمد اشرف

✓ بررسی انتقادی کارنامه‌ی یرواند آبراهامیان

- ✓ تاریخ نظریه‌ای/مفهومی؛ چستی و چرایی
- برگزاری نشست‌های بین‌المللی به زبان انگلیسی
- سلسله نشست‌های مطالعات فرودستان
- ✓ فهم مطالعات فرودستان به مثابه پروژه تاریخ‌نگارانه
- ✓ تاریخ فرودستان در مقایسه با تاریخ اجتماعی مارکسیستی
- سلسله نشست‌های مجازی مشترک مردم‌نامه و مرکز پژوهش‌های میان‌آسیایی
- دانشگاه احمدآباد هندوستان
- ✓ سینمای هندوستان و ایران
- ✓ تاریخ شنیدن و موسیقی در ایران و هندوستان
- ✓ نفوس ایرانی‌مآب؛ درک از مکان و خاستگاه پیش از عصر ناسیونالیسم

مردم‌نامه اقدامات یادشده در بالا را به طور کاملاً مستقل و صرفاً با تکیه بر توان اندک مالی و همراهی‌های داوطلبانه دانشجویان جوان به ثمر رسانده است. گسترش و تداوم تکاپوهای یادشده به جهت عدم توان مالی مردم‌نامه متوقف شده است. از سرگرفتن آن‌ها نیازمند به کمک‌های مادی و معنوی مردم است.

راه‌های پشتیبانی از مجله مردم‌نامه

همهٔ مردم ایران؛ به‌ویژه فرهیختگان، اعضای جامعهٔ علمی تاریخ و دیگر رشته‌های علوم انسانی و نهادها و سازمان‌های مردمی و غیردولتی و همه‌ی علاقه‌مندان به فرهنگ و تاریخ ایران‌زمین با توجه به روش‌های زیر می‌توانند مردم‌نامه را پشتیبانی کنند:

- ۱- کمک نقدی به مجله از [طریق لینک زرین‌پال](#)
  - ۲- کمک به برگزاری نشست‌ها و سمینارها از طریق تأمین کل یا بخشی از هزینه‌های آن و یا دراختیار دادن محلی برای آن و ...
  - ۳- پشتیبانی مالی از همکاران و اعضای مردم‌نامه
  - ۴- کمک به تأمین نیازهای بخش‌های مختلف مجله همچون پادکست و رادیو مردم‌نامه
  - ۵- ارائه تبلیغات برای چاپ در مجله و یا درج در وبگاه و شبکه‌های مجازی مردم‌نامه
  - ۶- معرفی و تبلیغ مردم‌نامه در فضاهای مجازی و حقیقی
  - ۷- خرید شماره‌های منتشرشده و بویژه پیش‌خرید هر یک از شماره‌های در دست‌انتشار و هدیه‌ی آن به دوستان و کتابخانه‌های عمومی و تخصصی و نهادها و سازمان‌ها.
- مردم‌نامه می‌تواند نسخه‌های خریداری‌شده را به نشانی‌های اعلام‌شده از طرف شما بفرستد.